

הלכות ציצית סימן יא

ויהנה תוף ג' אצבעות עם הגדיל (כ"י בשם רש"י ורשב"א): **יב** מנין חוטי הציציות ככל כנף (נח) ארבעה כפולים (נט) שהם שמונה, *ואם הוסיף (ס) פסול. (סא) יחתך ראשי החוטין הארבעה (ט) ויתחבם בכנף ויכפלים, ואז יהיו שמונה: **יג** (סב) יצטרך לחתך ראשי החוטין לעשותם שמונה קדם שיקרף, שאם כרף אפלו (כ) חלני אחד (פרוש, החלק מהציצית שבין קשר לקשר) (סד) וקשר אפלו קשר אחד ואחר-כך חתכן, פסול משום תעשה ולא מן העשוי, שהרי בפסול עשאים: **יד** [*] ייקח ארבעה חוטים מצד זה וארבעה מצד זה ויקשר שני פעמים זה על גב זה, ואחר-כך יקרף חוט הארץ סביב השבעה קצת פריכות, וקושר שני פעמים זה על גב זה, וחוזר וכו' וי' וי' יעשה עד שישלים לחמש קשרים כפולים וארבעה אצבעות מלאים פריכות. אין שעור (כא) (סה) לפריכות, (סו) רק שיהיו כל הכרופ והקשרים (כז) (סז) רחב (סח) ארבעה גדלים והענף שמונה גדלים: הגה ואם הארץ הציצית, יראה ששלישיתו יהיה גדיל (כג) (סט) ושני חלקים ענף (רמב"ם פ"א). והנהגים לכתף באויר ראשון שבע פריכות, (נד) [כז] (ע) ובשני תשע, ובשלישי אחת עשרה, ובכרביעי

א נחתה מכ כרב אחא בר יצחק רמב"ם פ"א מהלכות ציצית ג"כ סקה יא ג נחתה לה ולט ד הרא"ש ה בית יסף

באר הטב

שערי תשובה

[*] יקח ד' חוטים כו'. וכתב במח"כ בשם מלבי"ם י"ט בשם מהר"ש שאם ארבע חוטים ב' מצד זה וה' מצד זה כשר, ע"ש: [כז] ובשני. עכ"ל. וכתב בשו"ת בית יוסף ויתחבם בכנף. ר"ל לכתחלה יחתך קדם שיתחבם. כתב בשל"ה ומט"מ שאל יחתך בסכין אלא יקשם בשני: (כ) חלני א'. פ"י, שאם עשה חלני וקשר א' יצא י"ח מדאורייתא, וא"כ הני תעשה ולמ"ה, מ"א. נע"ת לא כ"כ, וענן ט"ו: (כא) לכריכות. אפלו כרף רבא או לא כרף בה אלא חלני אחת כשרת, ואם כרף כלה פסולה, כ"י. מ"א: (כז) רחב ד' גדולים. ובר"מ פרשת פינחס כתב שיהיה בין קשר לקשר כפלא אגודל. כתב הרא"ש שיהיו כל החליות בשונה, שזהו נוי לציצית; וא"כ באויר הראשון יעשה הפריכות רחוקים זה מזה, ובשניה לא כ"כ, ובג' יתקרב ובד' יתרחב לגמרי. והציצית של ר' שלמה מולכו לא היו שרים לגמרי: (כג) וב' חלקים ענף. פשוט שאינו מעכב בדריעבד. כתב בפתחים, שצריך לעשות הגדיל חליות וכלל חלני ג' פריכות, כלומר שקלחה שעשה ג' פריכות ורחיק מעט, מ"א: (כז) ובשני ט'. ובכונות כתב: בשני ח', וכ"כ של"ה מ"א ט"ז, דו' ו' הוא שם של י"ה, ואח"כ י"א הוא בצרופ שם של הני"ה, ואח"כ י"ג

משנה ברורה

באר הלכה

בארצות התיים בשם הברפ"י ושארי אחרונים דהוא הדין טליתים שלנו שיש להם גון מאבי"ש בשפה, מודרין מן הכנף ג' אצבעות ובכלל זה הגון מאבי"ש * ואם הוסיף פסול. ענין הפריימגדים שמסתפק אם קצץ היתרות רק עד הגדיל ובגדיל נשארו מהו?⁷² דאם היה מוציא היתרות גם מן הגדיל פשיטא דכשר⁷³, לפי מה עושין שנים מתכלת ושנים מלכן, והאידין הרי לכן במקום תכלת, ועושין ארבעה אצבעים משל לכן: (נט) שהם שמונה. אחר שיקניסם בכנף ויכפלים, מדכתוב 'פתיל', קצין פתילה, שהוא כפול: (ס) פסול. משום דקעבר ככל תוס'י. והגר"א בבאורייתא הסכים להלכה לשיטת העשור המובא בבית יוסף שטובר דאין בנה משום כל תוס'י, וכי פסלינן בגמרא בנה, דוקא בשהוסיף מין אחר להוטים ופגון חוטי קנבוס או צמר-גפון. אבל באותו המין מכשירין אפלו לכתחלה להוסיף פמה שרופצה. וענין בארצות-התיים שהביא עוד פמה גדולי הראשונים שטוברין כן, ולכן מסיק דאם עשאים כר או אי אפשר לתקנם יכול לילף בהם, אבל מיד שיוכל לתקנם צריך לתקנם. ובגורני מהחוטין, לכלי עלמא פסול, פדאיתא בבית יוסף: (סא) יחתך. רופצה לומר, לכתחלה יחתך קדם שיתחבם בכנף [מ"א וביאור הגר"א]. ויש לתחכם בשני ולא בספיקו?⁷¹ **יג** (סב) יצטרך. רופצה לומר, שאם עבר ולא חתכן קדם התחובה, על-פל פנים יצטרך עמה קדם הפריכה. וענן ט"ו: (סג) חלני אחד. אפלו של שלש פריכות: (סד) וקשר וכו'. רופצה לומר, אם עשה חלני וגם קשר אשר החלני אפלו קשר אחד, יצא ידי חובתו מדאורייתא⁷⁴ אפלו לא עשה כלל הקשר הסמוך לכנף, ואם-כן הרי תעשה ולא מן העשוי⁷⁵; אבל אם לא עשה הקשר שאחר החלני, איך עשה הקשר ראשון שקדם החלני, לא נגמר עדין עשיית הציצית, דבלא הקשר החלני אינו מתקנם כלל ואין כאן גדיל, ועל-כן יכול לחתך החוטין. (*) ויש מחמירין, ולכתחלה נכון לחש לדבריהם⁷⁶. ודע, דמה שכתב 'קשר אחד' רופצה לומר מהחמשה קשרים שרגילין לעשות, אבל הוא היה שתי פעמים זה על גב זה, כדלקמן, דבלאו הכי לא מקרי קשר, שאינו מתקנם⁷⁷: **יד** (סה) לפריכות. רופצה לומר, למנין הפריכות. וגם מנין החליות והקשרים אין מעכב מדינא, רק הוא למצוה מן המבחר, פי החמשה קשרים רמז שעל-ידי-זה יזכר החמשה חמשי תורה, וכפילת הקשרים החמשה שעולה י', רמז לעשרה ספירותיו של הקדוש-ברוך-הוא, פדאיתא לקמן בסימן כד; וטעם החליות ענין בבית יוסף: (סו) רק שיהיו וכו'. ומה דאיתא בסעף יג 'שאם כרף אפלו חלני אחד', אבאר את שרש הדבר: כי קבלו תנ"ל דבעינן בציצית גדיל, והינו שיהיה מכרף, כמו שכתוב 'גדלים תעשה לך', וגם יהיה בו חוטין נפרדים כדכתוב 'ציצית', כמו 'בציצית ראשי', אף מן התורה אין שעור לארץ הגדיל, אלא אפלו אם לא כרף רק שלש פריכות ועשה על גביהן קשר למעלה, דגם זה הוא הלכה למשה מסיני, מתקנים בנה שם גדיל ובנה כבר נגמר המצוה מדאורייתא; וזהו טעם דברי השלחן-ערוך שם, ועל זה יש לסמוך בערב-שבת עם חשכה כשאין לו פנאי לעשות פתקונו, ומתר לצאת בו בשבת ולקרף (יותר טוב שיעשה אז גם הקשר הראשון שקדם החלני, כמו שאנו נוהגין, כדי לצאת גם דעת מקצת הפוסקים שטוברין ועל זה הקשר כגון תנ"ל דהוא דאורייתא). וכל זה מתקנא איתא, אבל מדרבנן צריך לעשות שליש גדיל ושני שלישי פתיל. ובין שארף החוטין הוא י"ב גדולין, כנ"ל בסעף ד. יעשה ד' גדולין גדילי שהם הפריכות, וישאיר ח' גדולין חוטין נפרדים, שפך הוא נוי הציצית⁷⁸. ועל-כן אם עשה חלני אחת בערב-שבת עם חשכה, צריך להשלים חכה אחר השבת, דאי לאו הכי הוא עובר על דברי חכמים⁷⁹. ויש שנקשלוין בזה: (סז) רחב וכו'. הינו לכתחלה, אבל בדריעבד אפלו אם כרף רבו פשו, דעל-פל פנים יש כאן גם-כן פתיל; אבל אם כרף כלה, פסול: (סח) ארבעה גדולים. עם הקשרים. וברענא מהימנא כתב, שיהיה בין קשר לקשר כפלא אגודל⁸⁰. כתב הרא"ש, שיהיו כל החליות בשונה, שזהו נוי ציצית; ואם-כן באויר הראשון יעשה הפריכות רחוקים זה מזה, ואחר-כך בכל אצבע יתור מקרב [מ"א]: (סט) ושני חלקים ענף. ענין בבאור מהרש"ל על הסמ"ג. וכלי עלמא אינו מעכב בדריעבד וכנ"ל⁸¹: (ע) ובשני תשע. ובכונות פתוב: בשני שמונה, וכן הסכימו

שער הציצין

(מח) כן כתב הפריימגדים ושארי האחרונים: (*) זה הוא העלת-תמיד, ולכבוש ומנין אצבעות וט"ו חולקין. וענין בא"ע סימן קכה ס"ד כט"ז סק"י דמחמיר שם, ואולי לענין תעשה ולא מן העשוי מקלינן כל שהוא עושה מעשה הצריכה לעצם ההקשר. וענין סקה יא בגמרא:

הלכות ציצית סימן יא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק סא]

יניש לַחֲתָכֶם בְּשִׁנְיֵי וְלֹא בְּסִכְיֵי⁽⁷¹⁾.

71) בטעם הדבר כתב המחצה"ש, שהוא משום הכתוב 'לא תניף עליהם ברזל', ועל כן יחתוך את החוטים בנייניו, לפי שיש לאדם ל"ב שיניים כמנין החוטים שבציצית.

ומטעם זה כתב הכף החיים (ס"ק יז) שגם כשרוצה לקצר את הציציות לא יחתכם בסכין אלא בשיניו והוסיף (לקמן סי' כד ס"ק יב), שבשעה שמברך להתעטף בציצית יכוון בראשי התיבות שהם 'לב' כנגד ל"ב נתיבות החכמה, שזו סגולה שלא יכאבו לו שיניו. מאידך, הבית ברוך (כלל יא ס"ק קכא) כתב שרק כשמשלים בכך את המצוה צריך לחתוך בנייניו, אך כשמקצרים או כשמחליפים באחרות, אם אי אפשר לו בשיניו אין להחמיר בכך ויחתכם בסכין.

[ביה"ל ד"ה ואם הוסיף]

עין בפרימגרים שפסקם אם קצץ הַתְּרוֹת רק עד הַגְּדִיל וְכִגְדִיל נִשְׁאָר מֵהוּ⁽⁷²⁾; דאם הנה מוציא הַתְּרוֹת גַּם מִן הַגְּדִיל פְּשִׁיטָא דְּלִשְׁרִי⁽⁷³⁾.

72) והחזו"א כתב (א"ח סי' ג ס"ק טז) שודאי פסול, שהרי אם מתחילה היה עושה את החוט קצר שאין בו אלא כשיעור הגדיל, ודאי היה פסול, ואם כן מה בכך שהיה ארוך ונתקצר.

73) והחזו"א (שם) פסק בזה, וטעמו שכיון שהחוטים הנוספים קשורים יחד עם חוטי המצוה, הרי ביטל את הקשר כולו ולא תועיל בזה קיצוה.

[משנ"ב ס"ק סד]

וְגַם קָשֶׁר אַחַר הַחֲלִיא אֲפִלוּ בֶּן קָשֶׁר אֶתְדִי, יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ מִחֻמְתָּא⁽⁷⁴⁾ וכו', וְאִם-כֵּן הָיוּ תַעֲשֶׂה וְלֹא מִן הַעֲשִׂי⁽⁷⁵⁾ וכו', וְיִשַׁח מִחֻמְתֵּינִי, וְלִכְתָּחֵלָה נְכוּן לְהַשִּׁי לְדַבְרֵיהֶם⁽⁷⁶⁾ וכו', דְּבָלְאוּ הֵכִי לֹא מְקַרְרִי קָשֶׁר, שְׂאִינוּ מְתַקְּמִים⁽⁷⁷⁾.

74) ובטעם הדבר שתיקנו חכמים לעשות את שאר הקשרים, כתב בתשובות הגאונים החדשות (סי' קצט) שהוא כדי להדק ולחזק את הקשר הראשון שלא יתרופף.

ואם בשבת התרופף קצת הקשר העליון שבציצית ואינו מודוק כל כך ורוצה להדקו, כתב הקצות השלחן (סי' קכג בדה"ש ס"ק ד) שיש בזה חשש חיוב חטאת, מפני שקודם ההידוק לא היה עשוי מעשה אומן, ועל ידי ההידוק נעשה מעשה אומן. והוסיף, שאם היה הקשר רפוי מאד, דהיינו שהיה רחוק מהקשר שתחתיו, יתכן שחייב אף לדעת הרא"ש (שבת פט"ו סי' א) שכל קשר העשוי לקיימו גם כשאינו מעשה אומן נחשב לקשר מואורייתא, כיון שקודם ההידוק לא היה עליו שם קשר כלל. וכן דעת הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"ק א אות ה) שאסור להדק קשר או להרפותו, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב פל"ד סוף ס"ק ב). אכן, כשנפרם הקשר האחרון שבציצית, הורה הגר"נ קרליץ (שם ס"ק יד) שאף שאסור לחזק בשבת, מ"מ מותר ללבוש טלית זו בשבת ואין לחוש שמא יקשור, כיון שהציצית כשרה גם בלא לחזק את הקשר.

ובענין הידוק קשר הציצית בבית הכסא, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' טו אות ב) שמעיקר הדין אין בכך איסור, כיון שאין בזה דיבור ולא מחשבה של דבר שבקדושה, אבל כדאי להיזהר, וכן הוא נוהג.

75) והקושר ארבע חוטי ציצית [שבצד אחד] כדי שלא יתחלפו החוטים מצד לצד, ואחר גמר שירת הציצית מותר את הקשר, כתב בשו"ת ה"צ ב"ב (א"ח ח"א סי' טו) שאין לחוש שנחשבים כחוט אחד מחמת הקשירה, כיון שרק בשעת הכנסתם לבגד צריך שיהיו נפרדים, אבל לאחר מכן דרכם ומצוותם להיות קשורים. והחזו"א כתב (א"ח סי' ג אות ט ל"ד מב, א) שבאופן שעשה קשר גמור וביטלו [שלא היה

בדעתו להתירו], נפסלו החוטים.

76) בשעה"צ ציין שהיש מחמירים הוא העולת תמיד (ס"ק ח), שמפרש את כוונת דברי השו"ע 'שאם כרך אפילו חוליא אחד וקשר אפילו קשר אחד', דהיינו או כרך את החוליא או קשר קשר של קיימא, שני קשרים זה על זה. והוסיף לבאר שם (ס"ק יד), שאם קשר את הקשר הראשון הסמוך לכנף בלחוד, אפילו לא כרך את החוליא, שוב אין יכול לחתוך את החוטים, משום 'תעשה ולא מן העשוי'. ובטעם דבריו כתב הביה"ל לעיל (סי' ד"ה ונתקו), שאף על פי שהקשר עם הכריכה הם מן התורה, כיון שכל אחד מהקשרים מעכב, צריך שיהיו שניהם עשויים בכשרות, וכתב שכן היא שיטת הלבוש (סי'ד). אמנם לעיל (ס"ק מג, וסי' י ס"ק ג) לא הביא המשגיב שיטה זו. והחזו"א (שם ס"ק יא) פסק להחמיר בדעת העולת תמיד, ואפילו בדיעבד.

76) ואם עשה רק קשר אחד וכרך סביבו את החוט, ועל ידי כך הוא מודוק היטב, כתב המרדכי (סוכה רמז תשמח) שכך היה נוהג הראב"ה לעשות, ונחשב כמו שני קשרים [והביאו המשגיב לקמן סי' תרנא ס"ק יא לגבי אגודת הלולב].

[משנ"ב ס"ק סו]

יַעֲשֶׂה ד' גוּדְלִין גְּדִיל שְׁשֶׁם הַכְּרִיכּוֹת, וְיִשְׁאִיר ח' גוּדְלִין חוֹטִין נְפָרְדִים, שֶׁכֶּף הוּא נוי הַצִּיצִית⁽⁷⁸⁾.

78) וכיון שאין זה אלא משום נוי, כתב בספר שיעורין של תורה (סי' ה אות ה) שאין מדקדקים בשיעור זה בצמצום, וכל שהוא בערך כמו שני שליש ענף לפי מראית העין נחשב לנוי הציצית, שהרי כל ענין הנוי הוא לפי מה שנראה לעינינו.

[משנ"ב שם]

וְעַל-כֵּן אִם עָשָׂה חֲלִיא אַחַת בְּעֶרְב־שֶׁבֶת עִם תַּשְׁכָּה, צָרִיךְ לְהַשְׁלִים תַּכְף אַחַר הַשֶּׁבֶת, דָּאִי לֹאֹ לֹאֹ הֵכִי הוּא עוֹבֵר עַל דְּבָרֵי חֻמְתֵּימִם⁽⁷⁹⁾.

79) מכאן דקדק בספר הליכות ישראל (א"ח סי' ז), שמותר לעשות ציצית בלילה, וכמו שכתב הפמ"ג (סי' יח משב"ז ס"ק א), אלא שכתב שיש לדחות, שכאן מדובר שאינו עושה את עיקר הציצית, אלא רק משלים את המצוה מדרבנן. וכן כתב בעל שו"ת שבט הלוי (קובץ אור ישראל מאנסי חכ"ב עמ' פג), שאף לדעת המחמירים, אם עשה את הקשר העליון ביום, מותר לעשות את שאר הקשרים בלילה. עוד כתב בספר הליכות ישראל שם, שמצא בסוף ספר מצות תפילין (עמ' רכח), שהחפץ חיים נשאל האם מותר להטיל ציצית בלילה, והשיב שמותר. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' ח) כתב שהפמ"ג לא התיר לעשות כן לכתחילה, אולם בספר ארחות רבנו (ח"ג עמ' קפח) הובא בשם החזו"א, שהפמ"ג התיר הדבר אף לכתחילה, וכן הורה הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ג סכ"ג) שמותר לכתחילה לתלותם בבגד בלילה.

[משנ"ב ס"ק סח]

וּבְרַעֲיָא מְהִיבְנָא קְתָב, שְׂפִיחָה בֵּין קָשֶׁר לְקָשֶׁר כְּמִלָּא אֲגוּדְלִים⁽⁸⁰⁾.

80) ובספר ארחות רבנו (ח"ג עמ' קפח) הובא שהגר"י קניבסקי לא הקפיד בזה, משום שהחוטים בזמנינו מעובדים היטב ודקים, ואם יהיה אגודל בכל חוליא, יהיו רוחים מיותרים בין קשר לקשר.

[משנ"ב ס"ק טט]

וְלִקְלֵי עֲלֵמָא אֵינוּ מְעַכְבֵּי בְּדִיעַבְדֵּי וְכַנְ"ל⁽⁸¹⁾.

81) ובביה"ל לעיל (ס"ד ד"ה יכול לקצרו) משמע שלכתחילה צריך שיהיה הענף שני שלישים, ולא יותר. והחזו"א כתב (א"ח סי' ג ס"ק י), שמדקדק לשון הרמב"ם מבואר שאפשר להוסיף על הענף, והאזהרה היא רק שלא יפחות הענף משני שלישים.

כג באר הגולה

ר"י וזקת ז' כל בו
וארחות חיים והזקק
ח אגר וארחות חיים
הביאר לשתי הפרעות

הלכות ציצית סימן יא יב

שלוש עשרה, שעולים כלם ארבעים. ממנין ה' אחד שעולים שלשים ותשע, ועם השם הם ארבעים.
וְנֶהְיֶה לַעֲשׂוֹת (כה) כִּסּוּף כָּל חוּט קָשֶׁר, כְּדִי שִׁיעָמַד בְּשׂוֹזְרוֹתָיו: טו' וְיִשׁ אֹמְרִים שְׂצִירָהּ לְדָרְזוּק
שִׁתְּלָהּ הַצִּיצִיּוֹת (עב) *לְאָרְךָ הַטְּלִית, (עג) דְּכַעֲיֵן שֶׁתְּהָא נּוֹטֶפֶת עַל הַקְּרָן (פרוש, תלוי על הקרן), וְאֵם הִיָּה
בְּרֻחָבוֹ לֹא הִיָּה נוֹטֵף, שֶׁהָיָה כְּלַפֵּי קְרָקַע (כו) [כ"ו] הִיָּה תְּלוּי. *וְיִשׁ אֹמְרִים *שְׂאֵיִן לָתֶת (עד) שׁוּם בְּגָד
בְּנָקְבֵי הַטְּלִית שְׂמַכְנִיסִים בָּהּ הַצִּיצִיּוֹת, (עה) וְיִשׁ מְתִירִין, וְכֵן נֶהְיָה:

יב דברים הפוסלים בציצית, ובו ג' סעיפים:

א *אם נפסקו כל חוטי הפנף בהם ונשתמר בהם כדי עניבת כל החוטים (ב) הפוסקים
ביחד, (ג) (ב) פשר, ואם לא נשאר כדי עניבה (פרוש, ויורסו את החשין' תרגום ויעצבו')
א מנחות לה פרוש
הרא"ש

שערי תשובה

היה ה' כה, שמתר להמיר ציצית מבגד שהכריכות מספר השם ואין להקפיד משום מחיקת השם, שאין זה אלא בציצית אוחיות, אבל דרך גימטריא אין לחש. וכי כברי' המדקדקים נהגו לעשות ל"ט כריכות כמיש הא"ר ויל, והעתיק מספר הפגנות המעטק מכת"י מוחרח"ו (והקרי"ן) כמו שאנו עושים היום ד' ח' י"א י"ג, אלא שהנה עושה חליות, אבל מנהג העולם שלא לעשות כן חליות כמיש הגמ"י ע"ש, וכ"כ בישי"ש על זמנות, וכתב שאמרו 'טל אורח, יארוח' בגימטריא ציצית; ושם 'טל' הוא טוב ותפלת הדרך להניח אנדול על המזונה ולומר בלחישת ובקנישת ובכסוי פנים: בשמך טל אטלה שלשה פעמים, ע"ש בישי"ש פ"ק ג' סי: [כ"ו] הנה תלוי. עב"ט. ועין בידאפרים בארן א"ף יש לנהג תפלות הציצית שהנה קצור נוטף על הדרך. ונהג בא' לז"ר ספר בכ"י יוסף והביא שם בשם מהרי"ק שכתב: פרוש, שהיה ארץ הציצית נמשך על ארץ הטלית, והשתא בהתעטפו כשחולק הרחב בוועותיו משלף שני הציצית לפניו וכי' לאחריו נוטף על הקרן. ונאיתי אנשי מעשה חולין אותם שיהיה ארץ נמשך לרחב הטלית כו', ואין י"ל, דהשתא נוטף על הקרן שלא בשעת עטוף ובשעת עטוף לא, ואנן כתר שעת עטוף אולין כו'; ונאיתי אני למר זקננו הרב מהר"א אזולאי (והוא בעהמ"ח ספר לאברכים) כתב: ואני נוהג כבי' ציצית שלאחר סבבת מהרי"ק, וכבי' ציצית שלפני כאנשי מעשה, כי בזה האופן יהיו כל הדי' ציצית נוטפות על הקרן בישר, משא"כ לפחות אנשי מעשה ציצית שלאחריו הם פחת הקרן ולמהרי"ק שלפניו פחת הקרן, עכ"ל. ודבריו נאמנו מאד והחוש יעיד ע"י, ודבריו מוז"מ מפ"ש בהגמ"י כו'. הכל לפי מה שכתב מתעטפין בו, אכן העולם אין נזהרים בזה, ונראה שסומכין על מ"ש בהגמ"י שחזרו בו מהרים ואמר דהכל נקרא נוטף על הקרן ולא אמע"ט אלא באלכסון כו', ע"ש. ועין בידאפרים מ"ש בפרוש ארץ הכגד ורחב הכגד לט"ו ומג"א. ועין בתפ"ח ח"ב סימן רח לענין הרהקה משפת הכגד כמלא קשר אנדול ישנ אומרים דוקא בארץ אבל ברחב א"צ, כתב: והאמר נקרא העד היותר ארך, והרחב נקרא העד היותר קצר, ע"ש, וכיון שהקרן הוא שמתעטפין בצד היותר ארך, נקרא מה שמתעטף בו ארך, ומראשו לגזליו הוא הרחב, וכמ"ש בבי' ח' להניח על ראשו: ונחבו לקומתו, והוא כדברי המג"א בזה. ועין בגן המלך שפי"ט סי' פ' שכתב שאם היתה משלשלת וחליתה צריך להעביר אל הצד השני שחתיה נוטפת על הקרן; ויש שפדקרקון שלא לעשות כן בשבת דהו"ל כמתקן, ואין לחש לזה, שאין זה תקון בגופו של בגד, רק כמי שמשלשל בגדיו לפניו או לאחריו, ע"ש:

באור הלכה

דפסק הנ"מ"א לעיל בסימן י' סעיף ו' בהטיל ציצית על ציצית, דחותף אחת מקו וכשר בכל גונו, עין שם: * לְאָרְךָ הַטְּלִית, עין במגן אברכים שמפרש ארץ הטלית נקרא מה שמתעטף בו האדם, ורחב הנינו קומתו מראשו לרגליו. והקשו האחרונים על זה: הלא בציצית העליונים אם יעשה אותם לאורך הטלית לא יהיו נוטפות על הקרן, שהיה תלויים כלפי קרקע? וירצו על זה, ומכל מקום למעשה הסכימו שיותר טוב ששני העליונים יעשו ברחב הטלית ולא בארץ⁶⁵; אך כל זה לבתחלה, אבל בדיעבד אין קפידא, כמו שפרשמי במשנה ברורה, עין שם: * שְׂאֵיִן לָתֶת וכו'. עין בארחות-חיים שמפרש השעם משום דכעין מין פנף, וכן העתיק הגר"א השעם. נראה שאין רוצה לאמור השעם משום על הפעל, כמו שכתב מהרד"ק בשם מהר"מ, כדי שלא נקשה דהטלוי גופא כיון שמתפור הוא גופה הוי פנף, על-כן אמר: הלא כעין שהציצית יהיו ממין הפנף⁶⁶, והמדקדקי גופה עקר דינו ארץ גס-כ"ן דוקא אם הטלוי הוא שלא במינו, כדמוכח שם, עיי"ש: אס-כ"ן לפי זה, אם זה הוא ממין הפנף, או שהציצית הוא מעצמו ופשתים דפוטריין, בכי גוני מטר. ואף מה דנקט בלשנה 'שום בגד', דחוק לפי [ח]. וחדוש הוא על האחרונים שלא העירו בזה. ודע עוד, דמה שכתוב בלשון-ערוך 'בנקבי הטלית', אין הפגנה דוקא בתוך הנקב, אלא טלוי הפגנת פתח הפנף סביב גס-כ"ן בכלל זה, כן מוכח בבית-יוסף ובאור הגר"א:

* אם נפסקו וכו' ונשתמר בהם וכו'. עין במשנה ברורה בזה שכתבנו לעשות עניבה לכל החוטים, הוא מלשון הסמ"ג שהובא בבית-יוסף (ולשון הש"י קצת דחוק בזה). ולא העפתתי דעת הפגן-אברכים דפליג על המחבר וסובר דצריך שיהיה בו כדי לעניב על כל אחד מהחוטים, משום דבאמת אף אם נתיב דמפרוש במקדכי הוא כדבריו, הלא נר"י וסמ"ג פליגי עלה דהמדקדקי, וגם ברא"ש מוכח דמפרש כנשי" דקלחו בהנדי הוא שעור יותר גזול, וכן במדקכי גופא משמע דלא פסיקא לה פרושו, על-כן לא נתיב ספקו משום פשיטותא דכל הני דבנותא? ועין גס-כ"ן בבאור מהר"מ כנעט על המדקכי שמכרי ראה לפרושו של הבית-יוסף.

שער הציצין

(מט) פריימג'ים: (י) מגן אברכים: (ב) מדקכי, הובא בבית-יוסף. ועין בבאור הלכה: (ג) בית-יוסף: (ד) בית-יוסף בשם הסמ"ג: (ז) בית-יוסף ואלהי רבה: (ח) אחרונים:

באר היטב

גימטריא אחד, ונהו ה' אחד, ובציצית של ר' שלמה מולכו היה בארץ ראשון יו"ד כריכות ואח"כ ה' וכו' כשם הנו"ה, מ"א. ועין בשכנ"ג בהגתה ב"י [ועין במ"א ובבלבש בענין הקריכות]: (כה) כִּסּוּף כָּל חוּט קָשֶׁר. ע"ל ס"ק ג' מש"ש: (כו) הִיָּה תְּלוּי. ובדיעבד כשר, אבל באלכסון אסור, שהוא מנהג קראיס"ם, מ"א. עין מ"ש הד"אחרון בשם גר"המלך:

(ה) הפוסקים ביחד. עמ"א מ"ש בלשון המדקכי, וכתב דיש להחמיר שצריך כדי עניבה על כל חוט בפני עצמו, ועין ס"ב: (ז) פשר. ואם הותר את הציצית, אסור לתנם בטלית אחר, דהוי כפלתחלה, ט"ז:

משנה ברורה

האחרונים, דשקעה ושמונה הוא שם של י"ה, ואחר-כך אחת עשרה, ובצרוף הוא שם של הנו"ה, ואחר-כך שלש-עשרה, גימטריא 'אחד', ונהו ה' אחד⁶⁷. ובציצית של ר' שלמה מולכו היה בארץ ראשון יו"ד כריכות ואחר-כך ה' וכו' כשם הנו"ה [מ"א]. ועין בבלבוש ובאלהי רבה עוד בענין הקריכות: (עא) כִּסּוּף כָּל חוּט. עין לעיל בסעיף-קטן יח מה שכתבתי שם⁶⁸. טוב לעשות החוטים ביוגנים, לא עבים ולא דקים, משום זה אלי ונאנחו [א"ר]: טו (עב) לְאָרְךָ הַטְּלִית. עין לעיל בסעיף-קטן ג"ב מה הוא ארך, ועין בבאור הלכה: (עג) דְּכַעֲיֵן וכו'. הנינו בין בשעת התלית או אחר-כך. אם נשקטו לצד משה, (מט) הניזכר⁶⁹. וכל זה לבתחלה, אבל (י) בדיעבד אין קפידא בזה, אף על-פל-פנים ונהר מאד שלא יהיו הציצית תלויים באלכסון על קרן זווית, מפני שהוא מנהג הקראיס"ם שעושין כן, ואם תלויים, מצוה להחזירם למקומן: (עד) שׁוּם בְּגָד. דכעין שהיה הציצית מנח על הקרן (נא) ולא על דבר שהוא מנח על הקרן: (עה) וְיִשׁ מְתִירִין. כי אין עושין כן (נז) אלא לחזק הכגד שלא יקרע, ובטל הוא לגבי כגד; ואפלו של עור מטר. וכן הסכימו הפוסקים:

א (א) וְנִשְׁתַּמְרַ בָּהֶם. פרוש, בכל אחד (ב) מן החוט נשאר לעשות עניבה, שקורין שליי"ף, לכל החוטים הפוסקים ביחד. ואם לא נפסקו פלן, (ג) די אם נשאר לעשות עניבה על הפוסקים בלבד ולא על כל החוטים⁷¹: (ב) פשר. ואם הותר את הציצית, אסור לתנם (ג) בטלית אחר⁷², דהוי כפלתחלה, ואפלו לא נפסק רק חוט אחד ואין בארץ י"ב גודלין: